

TERESA

Interview met Teresa de la Reina

Leeftijd: 50 jaar

Datum interview: 7 juni 1985

Plaats: in haar huis

Teresa is de vrouw van Jesus Palcios Dios, el basurero. Ze woont samen met hem, haar dochter, schoonzoon en kleinzoon in het laatste huis in Calle del Horno; vanaf het plein het laatste huis aan de rechterkant, helderblauw geschilderd. Haar dochter werkt in de textielfabriek richting Alcolea en Teresa past op het kleinkind tot vrijdagmiddag, die haar dochter dan niet meer hoeft te werken. Zij heeft er dan wel 40 uur opzitten.

Vrijdags- en zaterdagmiddag zijn dan ook de enige mogelijkheden om met Teresa te spreken; 's morgens moet ze boodschappen doen en het middageten klaarmaken.

T: Ik wordt Teresa de la Reina genoemd, Teresa uit het Casa de la Reina, waar die naam vandaan komt weet ik niet en ik ben 50 jaar. Ik kan me van de oorlog niets herinneren, dan dat we wat rondzworven. Maar ik kan me wel herinneren wat ze met mijn moeder gedaan hebben. Mijn moeder is overleden toen zijn in Barbastro was. Ze hebben haar daar vermoord, omdat.. ja.. omdat ze hun niet geloofde, omdat ze links was.

(Pilar Peruga heeft deze vrouw horen gillen toen zij in Barbastro gevangen zat, en een dag later was zij dood.)

Volgens mij heeft ze niet aan de kollektivisaties meegedaan, want ik was net geboren en daar had ze haar handen vol aan.

Wel hadden we terreinen van de Duke de Solferino, een perceel, dat we nog steeds hebben. Nadat ze ons dat hadden afgenomen, hebben we dat na de oorlog weer teruggekregen.

Wij hadden voor de oorlog ook een perceel bezet en later hebben ze ons dat teruggegeven.

We zijn namelijk weggeweest nadat de nationalen binnentrokken, zo ongeveer 9 maanden. Maar verder zijn we hier altijd gebleven: mijn vader, twee broers en drie zussen.

Met een zusje en ik zijn we bij mijn vader gebleven, de anderen hebben het dorp verlaten, want die waren ouder en konden al gaan werken. Die zijn toen de nationalen kwamen naar Barcelona vertrokken en zijn daar gebleven.

Van het moment dat de nationalen kwamen kan ik me niets herinneren, want ik was toen pas 2 jaar. Ik weet alleen omdat mijn vader dat verteld heeft, dat we ook in Frankrijk geweest zijn.

Mijn moeder hebben ze hier opgepakt toen we weer teruggekomen waren. Ze hebben haar als gevangene naar Barbastro vervoerd, maar haar hebben ze niet de haren kortgeknipt of haar wonderolie te drinken gegeven.

Maar dat was omdat we niet hier waren toen ze dat met de andere vrouwen gedaan hebben. We woonden alweer een tijdje in dit dorp toen ze mijn moeder weggevoerd hebben. Ze hebben haar naar de gevangenis in Barbastro gevoerd, daar heeft ze een proces gehad en is gefusilleerd.

Ik ben dus alleen met mijn zusje en mijn vader hier over gebleven en mijn vader moest me verzorgen en werkte op het perceel en zo moesten we leven.

We moesten per jaar een "cupo" betale aan de gemeente; een soort belasting, maar omdat we geen geld hadden, en velen met ons, moesten we die in natura leveren. Als je dan gezaaid had, moest je een deel

van de opbrengst aan hun betalen. En als je bijvoorbeeld 50 kilo graan geoogst had, dan zeiden zij dat je 30 of 35 kilo moest inleveren; ook al hield je niets over, dat interesseerde ze niet. Ze pakten wat ze hebben wilden. We hebben niet echt honger gehad, hoewel het heel moeilijke jaren zijn geweest. We hadden namelijk ook nog konijnen en kippen die we fokten en die verkochten we dan, of de eieren en dan hadden we een beetje geld. Maar meer dan overleven was het niet.

Er zijn mensen in het dorp er veel slechter aan toe geweest, die hadden dezelfde grond maar waren met veel meer familieleden en die moesten allemaal van hun grond leven. Wij waren maar met zijn tweeën, dus dat ging wel. Maar er waren ook mensen die ze alle grond afgenomen hadden en die hebben echt honger geleden. Ik kan me niet precies herinneren tot welk jaar de "cupos" geduurd hebben. Mijn vader heeft ook aan de brug gewerkt, nadat die door de republikeinen was opgeblazen om de nationalen te beletten over de Cinca heen te komen, zijn ze na de oorlog weer begonnen met een nieuwe te bouwen. Daar werkten heel veel mannen en ik weet nog dat ik mijn vader tussen de middag eten ging brengen, zoals vele kinderen dat deden. Het waren alleen maar linkse mannen die daar werkten, want die van rechts hoefden daar niet te werken, want die hadden alle grond ingepikt. En de armen moesten daar wel als dagloner gaan werken anders hadden ze te weinig om van te leven. Maar ze verdienden maar heel weinig.

De rijken hadden de gronden ingepikt van diegenen die vertrokken, gevlucht, en zij werden de nieuwe rijken van het dorp. En je kan het nog steeds zien: mensen met meer grond dan anderen zijn de rechtsen van toen, die van nu. Ze hebben die grond nooit teruggegeven. Waarom ze aan ons de grond wel teruggegeven hebben is me een raadsel. Maar tot aan de oogst moesten we eten zien te krijgen van familie of burens, want we hadden niks. Na de oogst konden we die mensen dan wat teruggeven.

Tegenwoordig komen mijn broers 's zomers weer neer het dorp terug, behalve de ene die in Frankrijk woont, die is nooit meer teruggeweest. Die wil niets meer met al die mensen hier te maken hebben. En hij heeft zijn leven inmiddels daar helemaal opgebouwd. Wij hebben jaren van grote angst doorgemaakt. We zaten iedere dag te wachten tot ze ons op kwamen halen, zij, de guardia civil. Dagelijks haalden ze mensen uit hun huizen, die dan mee naar hun kantoor moesten, voor ondervraging, of alleen maar om geslagen te worden of de nacht in de cel door te brengen. Je kon er niets tegen doen, want zij hadden de macht in het dorp. Ze deden wat ze wilden. Ze pakten mensen op wanneer hen dat uitkwam en bij ons zijn ze een paar keer geweest om het huis te doorzoeken. Ze gooiden alles overhoop en waar ze naar zochten wisten ze volgens mij zelf niet eens. En natuurlijk onder voortdurende bedreigingen.

Die dagelijkse dreiging heeft vele jaren geduurd, misschien tot '45, misschien nog langer.

En de burens bedreigden ons ook, liepen ook 's nachts over straat en riepen dat ze ons kwamen halen. Nog twee jaar geleden is de buurman de straat opgekomen om me toe te roepen dat ze mijn moeder vermoord hadden omdat ze rood was. Maar toen zijn we meteen naar de Guardia gestapt om een aanklacht tegen hem in te dienen. Hij bedreigde me. De sergeant van de guardia zei ons dat dat niet meer zou gebeuren, daar zou hij wel voor zorgen, en het is niet meer gebeurd. De burens naast ons zijn allemaal rechts en daar praten we niet mee, die van de overkant zijn links, zijn vader en moeder hebben ze ook vermoord. De burens naast ons zijn handlangers van de guardias geweest. Om op hun manier de orde te handhaven hadden ze meer personeel nodig. Aan

mensen die betrouwbaar rechts waren en niet bang waren voor geweld heeft de guardia toen wapens gegeven. En volgens mij hebben ze die nog steeds. Hoewel ze die officieel in moesten leveren.

Het is nu in zoverre veranderd, dat je meer over de politieke meningsverschillen kan praten. Links zowel als rechts en dat was vroeger niet mogelijk.

Voor mij is iedereen gelijk, ik heb geen voorkeur voor links of rechts, maar ik ben mijn ideeën niet kwijtgeraakt en ik weet nog precies wie in het dorp de mensen zijn geweest die ons kwaad gedaan hebben. Mijn ideaal is: ik zal niemand kwaad toebrengen die mij geen kwaad toebrengt. Mijn ouders waren links, net zoals ik (!). En dat ben ik altijd geweest. Op het persoonlijke vlak is iedereen gelijk, maar politiek heb ik een duidelijke voorkeur voor links. Ik hang geen enkele politieke partij aan, omdat ik dat bewust niet wil. Bovendien begrijp ik steeds minder van de politiek van dit moment. Mijn vader sprak ook nauwelijks met me over politiek, hij was niet een van die fanatieken. Hij heeft niet meegedaan aan de kollektivisaties, evenmin aan de CNT.

V: Maar hoe kan je dan verklaren dat ze je moeder opgepakt hebben?

T: Dat weet ik niet, ze hadden net zo goed mijn vader kunnen oppakken, want bij sommigen pakten ze de vader, bij anderen de moeder. Maar ik kan het niet verklaren.

(en toen kwam de basurero binnen: hombre, ben je hier, ik ben je overal aan het zoeken geweest, want vanavond om 9 uur heb ik met een meneer afgesproken, die heel graag met je wil praten. Tardos.)

T: toen we die tijd weggeweest waren nadat de nationalen binnenvielen, vonden we ons huis volledig leeggehaald terug, er was niets meer, maar dan ook niets. Meubels, kleren, zelfs het hout van de raamkozijnen en de dakpannen hadden ze weggesleept. Dat is bij iedereen gebeurd, die gevlucht is. Dat is niet door de nationalen gedaan, maar door de rechtse mensen in het dorp. Je wist vroeger ook precies in welk huis je welke bezittingen van jou kon aantreffen. We begonnen dus met niets, helemaal niets. Later konden we wat dingen aanschaffen, maar in het begin hadden we niets. Maar in het begin moesten we vooral eten, en als we dan wat over hadden was dat voor kleding. En langzamerhand hielden we genoeg over om een stoel te kopen. Het heeft jaren gekocht voor we weer iets in ons huis hadden staan.

Toen ik 15 of 16 jaar was kwam ik van school en ging werken in Monte Porquet. Heen en terug liep ik die 6 km. en ik verdiende toen 10 pesetas per dag en een brood kostte toen 15 pesetas, en dat was dan nog zwart brood. Want wit brood lieten ze ons niet eten. Monte Porquet was toen van 1 eigenaar en er was bijna altijd wel werk voor ons vrouwen. Bijvoorbeeld hooi in grotere balen bijeenbinden, of stenen verwijderen van de te bewerken gronden, die moesten we dan bijelkaar rapen en op een kar stapelen. Er waren heel zware stenen bij, heel zwaar werk voor ons vrouwen, of eigenlijk meisjes nog. Er waren ook wel mannen bij, die bedienden de machines of brachten de karren weg. We moesten katoen plukken, of suikerbieten kappen en wassen. Er was zomer en winter werk voor ons en velen moesten daar werken omdat we te weinig land hadden om van te leven. En het land wat we hadden, waar het werk door vrouwen verricht werd, dat deden we samen. We waren met een ploeg van 8 vrouwen uit het dorp, we verdeelden ons in twee groepen en dan verzorgen we bijvoorbeeld de suikerbieten op het land van de familie van de een, dan op het land van de ander tot al het werk gedaan was. Het ging veel sneller als je gemeenschappelijk werkte. En als het werk gedaan was, gingen we gezamenlijk als dagloners werken op Monte Porquet. En zo deden we het ook als er niet voor iedereen genoeg werk was. Dan gingen we

bijvoorbeeld allemaal maar een halve dag op Monte Porquet werken, in plaats van een aantal van ons een hele dag, en de andere uren werkten we dan op elkaars land. Als jornalera heb ik tot twee jaar geleden gewerkt, fruit plukken en zo, maar nu ga je er met de auto heen en betalen ze je goed. Zowel vroeger als nu moet je je eigen eten meebrengen; we werken nu 8 uur en dat was toen ook zo. Maar als ze je meer uren nodig hadden, bleef je langer.

Wanneer we de suikerbieten moesten kappen, was het midden in de winter, koud, koud, maar wel de 8 uren volmaken, he. En er was geen vuur, niets. De katoen werd ook in de winter geplukt, onder dezelfde omstandigheden geplukt en alleen door vrouwen. Het was niet makkelijk.

(Toen werd de kleinzoon uit zijn middagslaapje gewekt en kwam humeurig bij ons binnenstappen en was het gesprek ten einde.)
